

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

Kingdom of Cambodia
Nation Religion King

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia
Chambres extraordinaires au sein des Tribunaux cambodgiens

Royaume du Cambodge
Nation Religion Roi

ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

Office of the Co-Investigating Judges
Bureau des co-juges d'instruction

សំណុំរឿងលេខ៖ ០០៤/២/០៧-០៩-២០០៩-អ.វ.ត.ក-ក.ស.ច.ស

ចំពោះមុខ៖ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

កាលបរិច្ឆេទ៖ ថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០១៨

ភាសា៖ អង់គ្លេស & ខ្មែរ [អង់គ្លេស ភាសាដើម]

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ៖ សាធារណៈ

ឯកសារទទួល	
DOCUMENT RECEIVED/DOCUMENT REÇU	
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date of receipt/Date de reception):	
16 / 08 / 2018	
ម៉ោង (Time/Heure):	
11:00	
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង/Case File Officer/L'agent chargé du dossier:	
SANN RADA	

ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់

**អ្នកដាក់ពាក្យសុំតំណែងជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់សហចៅក្រមស៊ើប
អង្កេតអន្តរជាតិ**

ផ្នែក៖

សហព្រះរាជអាជ្ញា

ជា លាង

Nicholas KOUMJIAN

មេធាវីការពារក្តី អោ អាន

ម៉ូ លុច

Richard ROGERS

Göran SLUITER

មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

លេត វណ្ណលី

ហុង គីមស្ទួន

គីម ម៉េងឃី

ឡោ ជុនធី

សំ សុគង់

ស៊ុន សុវន

ទី ស្រីនណា

វ៉ែន ពៅ

Laure DESFORGES

Isabelle DURAND

Emmanuel JACOMY

Martine JACQUIN

Daniel MCLAUGHLIN

Lyma NGUYEN

Nushin SARKARATI

I. ប្រវត្តិសិទ្ធិ

- ១. អា អាន ពីមុនស្ថិតនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ ហើយឥឡូវនេះស្ថិតនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/២។ ករណីខ្លាំងយោបល់គ្នាវាងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត (“ស.ច.ស”) នៅក្នុង សំណុំរឿងនេះបានចុះបញ្ជីនៅថ្ងៃទី២២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣ ថ្ងៃទី០៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៣ ថ្ងៃទី២២ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៥ ថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៥ ថ្ងៃទី១៦ ខែមករា ឆ្នាំ ២០១៧ និងថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨។
- ២. ចាប់តាំងពីបើកកិច្ចស៊ើបសួរសំណុំរឿងនេះមក មានមនុស្សចំនួន ១៩២០ នាក់បានដាក់ ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។
- ៣. នៅថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ស.ច.ស បានប្រកាសថា ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីរបស់ Robert Hamill និង សេង ចាន់ធារី មិនអាចទទួលយកបានឡើយ^១។ អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងនេះបានប្តឹងជំទាស់ទៅនឹងដីកា សម្រេចរបស់ ស.ច.ស^២។
- ៤. នៅថ្ងៃទី១៤ និង ថ្ងៃទី២៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ (“អ.ប.ជ”) មិនអាចរកស ម្តងភាគច្រើនគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីសម្រេចសេចក្តីលើបណ្តឹងជំទាស់របស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ទាំងពីរបានឡើយ^៣។

¹ សំណុំរឿង០០៤/២-D5/1/3 ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ សេង ចាន់ ធារី ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១។ សំណុំរឿង០០៤/២-D5/2/3 ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលពាក្យសុំតាំងខ្លួនជា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ Rob Hamill ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១។

² សំណុំរឿង០០៤/២-D5/1/4/1 បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមប ណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ សេង ចាន់ធារី ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១១។ សំណុំរឿង ០០៤ -D5/2/4/2 បណ្តឹង ឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ Robert Hamill ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១១។

³សំណុំរឿង០០៤/២-D5/2/4/3 សេចក្តីពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ទាក់ទិននឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកា សម្រេចស្តីពីការទទួលយកអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលោក Robert Hamill ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១។ សំណុំរឿង០០៤/២-D5/1/4/2 សេចក្តីពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះទាក់ទិននឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មានទីតាំងស្ថិតនៅ ផ្លូវជាតិលេខ៤ សង្កាត់ ចោមចៅ ខណ្ឌ ពោធិ៍សែនជ័យ ភ្នំពេញ ប្រអប់សំបុត្រ ២ លេខ៧១ ទូរស័ព្ទលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨១៤ ទូរសារលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨៤១

- ៥. នៅថ្ងៃទី១៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ សេង ចាន់ធារី បានដកពាក្យសុំរបស់គាត់ចេញពីសំណុំរឿង^៤។ ក្រឡាបញ្ជីនៃការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត(“ក.ស.ច.ស”) បានទទួលស្គាល់ការដកពាក្យសុំនេះ តាមរយៈលិខិតចុះថ្ងៃទី២៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៤^៥។
- ៦. នៅថ្ងៃទី៣០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១១ Robert Hamill បានស្នើសុំឱ្យ ស.ច.ស ពិចារណាឡើងវិញលើដីកាសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលស្គាល់គាត់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី^៦។ ស.ច.ស មិនបានចេញដីកាសម្រេចថ្មីលើភាពអាចទទួលស្គាល់គាត់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទេ។ នៅក្នុងដីកាសម្រេចនេះ យើង Michael Bohlander សម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់ Robert Hamill ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។
- ៧. នៅថ្ងៃទី ០១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១២ ស.ច.ស.អន្តរជាតិបម្រុង បានផ្តល់ឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំចំនួន ៣០ នាក់^៧។ នៅក្នុងដីកាសម្រេចនេះ យើង

ប្រឆាំងដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សេង ចាន់ធារី ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២។

⁴ សំណុំរឿង០០៤/២-D5/1/5 សំណើសុំដកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី 11-VSS-00001 របស់ សេង ចាន់ធារី ចុះថ្ងៃទី ០៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៤។

⁵ សំណុំរឿង០០៤/២-D5/1/6 លិខិតរបស់ក្រឡាបញ្ជីនៃការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ធ្វើជូនមេធាវី ជួង ជួង ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៤។ សំណុំរឿង០០៤/២-D5/1/7 លិខិតរបស់ក្រឡាបញ្ជីនៃការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ធ្វើជូនមេធាវី សំ សុគង់ ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៤។ សំណុំរឿង០០៤/២-D5/1/8 លិខិតរបស់ក្រឡាបញ្ជីនៃការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ធ្វើជូនមេធាវី Emmanuel Jacomy ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៤។

⁶ សំណុំរឿង ០០៤/២-D5/2/5 សំណើសុំសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ពិចារណាឡើងវិញលើការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់លោក ROBERT Hamill (D11/2/3) ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១១។

⁷ សំណុំរឿង ០០៤/២-D5/40/3 ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ចឹង ភី ចុះថ្ងៃទី ០១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១២។ សំណុំរឿង០០៤/២-D5/45/3 ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ ង៉ែត ចាត ថ្ងៃទី ០១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១២។ សំណុំរឿង០០៤/២-D5/55/3 ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ ឈឹម ស្រីន ថ្ងៃទី ០១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១២។ សំណុំរឿង០០៤/២-D5/60/3 ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ង៉ែត វុធ ថ្ងៃទី ០១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១២។ សំណុំរឿង០០៤/២-D5/61/3 ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ ធឿក យៀន ថ្ងៃទី ០១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១២។ សំណុំរឿង០០៤/២-D5/62/3 ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ វ៉ាន់ តូក ថ្ងៃទី ០១ ខែ ឧសភា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មានទីតាំងស្ថិតនៅ ផ្លូវជាតិលេខ៤ សង្កាត់ ចោមចៅ ខណ្ឌ ពោធិ៍សែនជ័យ ភ្នំពេញ ប្រអប់សំបុត្រ ៣ លេខ៧១ ទូរស័ព្ទលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨១៤ ទូរសារលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨៤១

Michael Bohlander នឹងវាយតម្លៃឡើងវិញ ហើយប្រសិនបើចាំបាច់ នឹងពិចារណាឡើងវិញលើសេចក្តីសម្រេចរបស់ក.ស.ច.ស.អន្តរជាតិប្រុងយោងលើការវិវត្តនៃកិច្ចស៊ើបសួរ។

៨. នៅក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបសួរសំណុំរឿង ០០៣ សំណុំរឿង ០០៤ សំណុំរឿង ០០៤/១ និងសំណុំរឿង ០០៤/២ ក.ស.ច.ស ត្រូវបានជូនដំណឹងឱ្យដឹងថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំចំនួន ៤៧ នាក់នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/២ បានទទួលមរណភាព^៨។ សិទ្ធិវិញ្ញាបនបត្ររបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំម្នាក់ដែលទទួលមរណភាព បានបង្ហាញឆន្ទៈចង់ក្លាយជាអ្នកបន្តបណ្តឹងជំនួសអ្នកស្លាប់^៩។ អ្នកដាក់ពាក្យសុំចំនួន បី នាក់ បានដកពាក្យវិញ^{១០}។

៩. នៅក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបសួរសំណុំរឿង ០០៣ សំណុំរឿង ០០៤ សំណុំរឿង ០០៤/១ និងសំណុំរឿង ០០៤/២ ក.ស.ច.ស បានស្តាប់ចម្លើយអ្នកដាក់ពាក្យសុំមួយចំនួននៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/២ ចំណែកនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ និង ០០២/១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានស្តាប់សក្ខីកម្មអ្នកដាក់ពាក្យសុំពីសំណុំរឿង ០០៤/២។ កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយដែលធ្វើឡើងដោយ ក.ស.ច.ស និងប្រតិចារិកសវនាការរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនឹងមានបង្ហាញនៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធភ្ជាប់ជាមួយនឹងដីកាសម្រេចនេះ។

១០. នៅថ្ងៃទី៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៦ និងថ្ងៃទី ៣១ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៧ យើង Michael Bohlander បានបង្គាប់ឱ្យអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់នៅ

^៨ ឧបសម្ព័ន្ធ យ អនុស្សរណៈពីអង្គភាពគាំពារជនរងគ្រោះធ្វើជូន ក.ស.ច.ស ថ្ងៃទី ០៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៨។ ឧបសម្ព័ន្ធ ង អង្គភាពគាំពារជនរងគ្រោះ បញ្ជីឈ្មោះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលបានទទួលមរណភាព ។ សំណុំរឿង ០០៤/២-D348.2 ឧបសម្ព័ន្ធ ២ ថ្ងៃទី ០១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៧។ សំណុំរឿង ០០៤-D219/856 របាយការណ៍នៃសកម្មភាពស៊ើបអង្កេត ថ្ងៃទី ៣១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៦។ សំណុំរឿង ០០៤/១-D307 ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ២២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៧ កថាខណ្ឌ ៧។

^៩ សំណុំរឿង ០០៤/២-D5/641/3 លិខិតពីមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អំពី "សិទ្ធិវិញ្ញាបនបត្ររបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលបាន ទទួលមរណភាពដើម្បីបន្តការទាមទារសំណងរដ្ឋប្បវេណី ឯកសារលេខ D5/641" ថ្ងៃទី ១៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៦។

^{១០} សំណុំរឿង ០០៤/២ -D5/1114/3 លិខិតធ្វើជូនមេធាវី ថ្ងៃទី ០៥ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៥។ សំណុំរឿង ០០៤/២-D5/1921/3 លិខិតធ្វើជូនមេធាវី អំពីការដកលោក ឌី ដានី ចេញពីសំណុំរឿង ០០៣, ០០៤ និង ០០៤/២ ថ្ងៃទី ០៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៨។ សំណុំរឿង ០០៤/១-D307 ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ២២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៧ កថាខណ្ឌ ៧។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ និងសំណុំរឿង ០០៤/២ ត្រូវមានអ្នកតំណាងផ្នែកច្បាប់¹¹ ហើយ លិខិតប្រគល់សិទ្ធិតំណាងដោយអាណត្តិបន្ថែមទៀត បានដាក់ចូលក្នុងសំណុំរឿងរួចហើយ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក។ ហេតុនេះ អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទាំងអស់ មានអ្នកតំណាងផ្លូវច្បាប់ហើយ។

១១. នៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៧ យើង Michael Bohlander បានបដិសេធសំណើ ទាំងអស់របស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/ ២ ដែលស្នើសុំវិធានការការពារ¹²។

II. ពិភាក្សា

ក) សេចក្តីផ្តើម

១២. នៅក្នុងដីកាសម្រេចនេះ យើង Michael Bohlander បង្ហាញគោលការណ៍ច្បាប់ និងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដែលយើងយកមកប្រើដើម្បីសម្រេចលើភាពអាចទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួន ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/២។ នៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធភ្ជាប់ជាមួយនឹង ដីកាសម្រេចនេះ យើង Michael Bohlander បង្ហាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់យើងអំពីភាព អាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំនីមួយៗ ដោយផ្តល់សំអាងហេតុ ចំពោះករណីដែលអាច ទទួលស្គាល់ និងករណីដែលមិនអាចទទួលស្គាល់។

ខ) គោលការណ៍ណែនាំ

១៣. ដើម្បីឱ្យពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អាចទទួលយកបាន អ្នកដាក់ពាក្យសុំ តាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបង្ហាញអត្តសញ្ញាណឱ្យបានច្បាស់លាស់ និងត្រូវ បង្ហាញថា ដោយសារលទ្ធផលផ្ទាល់ពីឧក្រិដ្ឋកម្មយ៉ាងហោចណាស់មួយក្នុងចំណោម ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទលើជនត្រូវចោទ អ្នកដាក់ពាក្យសុំពិតជាបានទទួលរងនូវព្យសន

¹¹សំណុំរឿង ០០៤/២- D330 ដីកាសម្រេចចាត់តាំងមេធាវីតំណាងអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទាំងអស់ ថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៦។ សំណុំរឿង ០០៤/២-D346 ដីកាសម្រេចទទួលស្គាល់មេធាវី និងការចាត់ តាំងមេធាវីតំណាងអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ៣១ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៧។

¹²សំណុំរឿង ០០៤/២-D348 ដីកាសម្រេចលើសំណើសុំវិធានការការពាររបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៧។

កម្មខាងរូបរាងកាយ ខាងសម្ភារៈ ឬផ្លូវចិត្ត ដែលអាចជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការទាមទារសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព¹³។ ភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺអាស្រ័យលើការវាយតម្លៃលើកាលៈទេសៈផ្ទាល់ខ្លួនរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់ ដោយទទួលយកការចោទប្រកាន់ទាំងនោះតាមលក្ខណៈជាក់ស្តែង¹⁴។

១៤. វិធានផ្ទៃក្នុង និងសេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ ចែងពីគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានពាក់ព័ន្ធនឹងការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងភាពអាចទទួលស្គាល់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ អនុលោមតាមច្បាប់ អ.វ.ត.ក¹⁵ ប្រសិនបើមានភាពមិនច្បាស់លាស់ក្នុងការបកស្រាយ ឬការអនុវត្តគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានទាំងនេះ គេអាចស្វែងរកការណែនាំក្នុងបទដ្ឋាននីតិវិធីដែលបានបង្កើតឡើងក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ រួមមាន៖

- ក) យុត្តិសាស្ត្រពិគ្រោះយោបល់ និងសាលាក្តីសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់អន្តរជាតិ និងថ្នាក់តំបន់ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធ
- ខ) មាត្រា ១, ២, ៤ និង ១៨ នៃមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិសេចក្តីប្រកាសស្តីពីគោលការណ៍មូលដ្ឋាននៃយុត្តិធម៌សម្រាប់ជនរងគ្រោះនៃបទឧក្រិដ្ឋ និងការរំលោភអំណាច¹⁶។

១៥. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល(“អ.ជ.ត.ក”) បានកត់សម្គាល់យ៉ាងត្រឹមត្រូវថា តុលាការសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់តំបន់ គឺផ្តោតលើ “ការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋ” មិនមែនលើ “ការទទួលខុសត្រូវជាលក្ខណៈបុគ្គល”ទេ។ ហេតុនេះ យើង Michael Bohlander ប្រកាន់យកវិធីសាស្ត្រមួយដ៏ប្រយ័ត្នប្រយោជន៍ ក្នុងការអនុវត្តយុត្តិសាស្ត្រពិគ្រោះយោបល់សិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់តំបន់

¹³ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី ៩) (“វិធានផ្ទៃក្នុង”) វិធានផ្ទៃក្នុង ២៣ ស្ទួន(១)។ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ (វិសោធនកម្មលើក ទី ១) ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៨ មាត្រា ៣.២។

¹⁴ សូមមើលខាងលើ។

¹⁵ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា បូកជាមួយច្បាប់វិសោធនកម្មដែលបានប្រកាសឱ្យប្រើ ចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៤(នស/រកម/១០០៤/០០៦) (“ច្បាប់ អ.វ.ត.ក”) មាត្រា ៣៣ថ្មី។

¹⁶ សេចក្តីប្រកាសស្តីពីសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាននៃយុត្តិធម៌សម្រាប់ជនរងគ្រោះ នៃការរំលោភអំណាច សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតលេខ ៤០/៣៤ ថ្ងៃទី ២៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨៥ (A/RES/40/34)។ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មានទីតាំងស្ថិតនៅ ផ្លូវជាតិលេខ៤ សង្កាត់ ចោមចៅ ខណ្ឌ ពោធិ៍សែនជ័យ ភ្នំពេញ ប្រអប់សំបុត្រ លេខ៧១ ទូរស័ព្ទលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨១៤ ទូរសារលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨៤១ ៧

ដើម្បីសម្រេចសេចក្តីលើភាពអាចទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដោយទទួលស្គាល់ថា ជាគោលការណ៍ តុលាការទាំងនេះ “មានគោលការណ៍ផ្សេងពី អ.វ. ត.ក”¹⁷។

១៦. ដោយសារថា វិធានផ្ទៃក្នុង ២៣ ស្ទួន(១) និង មាត្រា ៣.២ នៃសេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពី ការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ មានខ្លឹមសារស្របគ្នានឹងមាត្រា ១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ហើយក្រមនេះបានបង្កើតឡើងដោយសារ និងដូចគ្នាយ៉ាងខ្លាំង ជាមួយនឹងមាត្រា ២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបារាំង ទើបជាការល្អផងដែរគឺគួរពិនិត្យ មើលគោលការណ៍ទូទៅស្តីពីជនរងគ្រោះ ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់បារាំង។

គ) ប្រភេទជនរងគ្រោះ និងភាពអាចទទួលស្គាល់ជនរងគ្រោះជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

i. ជនរងគ្រោះផ្ទាល់

១៧. ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ (ជួនកាលហៅថា ជនរងគ្រោះ “ដោយផ្ទាល់-immediate” ឬជនរង គ្រោះ “ដំបូង”)¹⁸ សំដៅលើ “ក្រុមបុគ្គលណាដែលសិទ្ធិរបស់ខ្លួនត្រូវបានរំលោភបំពាន ឬទទួលរងការប៉ះពាល់ដែលបណ្តាលមកពីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់”¹⁹។

១៨. ក្នុងករណីមរណភាពរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ សិទ្ធិវន្តរបស់គាត់អាចដាក់បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បន្តជំនួសគាត់²⁰។ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ចែងថា ក្នុងករណីមរណភាពរបស់ជនរង

¹⁷ សំណុំរឿង ០០១-F28 សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ ថ្ងៃទី ០៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២ (“សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១”) កថាខណ្ឌ ៤៣១។

¹⁸ សំណុំរឿង ០០១-E188 សាលក្រម ថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០ (“សាលក្រមសំណុំរឿង ០០១”) កថាខណ្ឌ ៦៤៣-៦៤៤, ៦៤៨-៦៥០, ៦៦៧។ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Joseph Kony, Vincent Otti, Okot Odhiambo, Dominic Ongwen សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់មេធាវីការពារក្តីប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចដែលមានចំណង ជើងថា “ដីកាសម្រេចស្តីពីពាក្យសុំចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ a/0010/06, a/0064/06 to a/0070/06, a/0081/06, a/0082/06, a/0084/06 to a/0089/06, a/0091/06 to a/0097/06, a/0099/06, a/0100/06, a/0102/06 to a/0104/06, a/0111/06, a/0113/06 to a/0117/06, a/0120/06, a/0121/06 និង a/0123/06 ដល់ a/0127/06” របស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ II តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (“ICC”) អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ (ICC-02/04-179) ចុះ ថ្ងៃទី ២៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩ (“សេចក្តីសម្រេចរឿងក្តី Kony”) កថាខណ្ឌ ២៩។

¹⁹ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៦។

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មានទីតាំងស្ថិតនៅ ផ្លូវជាតិលេខ៤ សង្កាត់ ចោមចៅ ខណ្ឌ ពោធិ៍សែនជ័យ ភ្នំពេញ ប្រអប់សំបុត្រ លេខ៧១ ទូរស័ព្ទលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨១៤ ទូរសារលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨៤១ ៨

គ្រោះ បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចត្រូវបានផ្តើមធ្វើ ឬ បន្តដោយសិទ្ធិវិន័យ²¹។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានសម្រេចថា សិទ្ធិវិន័យអាចជំនួសអ្នកស្លាប់បាន តែក្នុងករណីដែលអ្នកស្លាប់នោះបានដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរួចហើយតែប៉ុណ្ណោះ²² ប៉ុន្តែ ការសម្រេចបែបនេះផ្ទុយគ្នាជាមួយនឹងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ហើយ អ.ជ.ត.ក ចាត់ទុកការកំហិតនេះ ថាពុំមានមូលដ្ឋាននៅក្នុងច្បាប់ជាធរមានឡើយ²³។

១៩. ដូច្នោះ នៅពេលដែលជនរងគ្រោះផ្ទាល់ទទួលបានមរណភាព សិទ្ធិវិន័យអាចចូលរួមតាមពីរបៀបគឺ គាត់អាចចូលរួមជំនួសអ្នកស្លាប់ ឬក៏ចូលរួមក្នុងនាមខ្លួនឯងផ្ទាល់ ជាជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ ចំពោះព្យសនកម្មដែលសិទ្ធិវិន័យបានទទួលរងដោយសារផលលំបាកពីព្យសនកម្មរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់²⁴។ ទោះបីជាចូលរួមតាមរបៀបមួយណាក៏ដោយ ក៏អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ ថាតើគាត់ដាក់ពាក្យសុំក្នុងនាមជាសិទ្ធិវិន័យជំនួសជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ឬក៏ក្នុងនាមជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់។

ii. ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់

២០. ក្រៅពីជនរងគ្រោះផ្ទាល់ អ្នក “ដែលទទួលរងដោយផ្ទាល់នូវព្យសនកម្មដែលជាផលវិបាកនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តលើជនរងគ្រោះផ្ទាល់” ក៏អាចដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងនាមជាជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់បានដែរ²⁵។ អ.ជ.ត.ក បានសម្រេចថា

²⁰ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤២១។ សាលក្រមសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៦៤១។ សំណុំរឿង ០០១-E2/5/3 សេចក្តីសម្រេចលើពាក្យសុំទាក់ទងនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលទទួលបានមរណភាព (“សេចក្តីសម្រេចពាក់ព័ន្ធនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលទទួលបានមរណភាព”) ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៩ កថាខណ្ឌ ១០-១២។ សូមមើលផងដែរ៖ គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្សសហប្រជាជាតិ (UNHRC) រឿងក្តី Guerra និង Wallen តទល់នឹង Trinidad និង Tobago លេខ 576/94 និង 576/94 ចុះថ្ងៃទី ០៤ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៩៥ កថាខណ្ឌ ៦.២។

²¹ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា មាត្រា ១៦។

²² សេចក្តីសម្រេចពាក់ព័ន្ធនឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលទទួលបានមរណភាព កថាខណ្ឌ ១១-១២។

²³ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤២១។ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ត្រូវបានគាំទ្រដោយច្បាប់បារាំង៖ ប្រទេសបារាំង Cour de cassation, Assemblée plénière ចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៨ លេខ 06-85.751 និង 05-87.379: « Le droit à réparation du préjudice éprouvé par la victime avant son décès, étant né dans son patrimoine, se transmet à ses héritiers. »

²⁴ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៩។

²⁵ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៨។

“ការអនុវត្តសិទ្ធិក្នុងនាមជាជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ គឺមានលក្ខណៈឯករាជ្យពីសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់”²⁶។ ដូច្នេះ ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់អាចទទួលបានឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទោះបីជាជនរងគ្រោះផ្ទាល់មិនបានដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏ដោយ²⁷។

iii. ភាពខុសគ្នារវាងជនរងគ្រោះដែលជាអ្នកប្រព្រឹត្តបទល្មើស

២១. ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ជនដែលបានចូលរួមចំណែកប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលជននោះអះអាងថាខ្លួនឯងជាជនរងគ្រោះនៃបទល្មើសនោះ នឹងត្រូវសម្រេចថាមិនអាចទទួលយកឡើយ។ មានការទទួលស្គាល់ថា អ្នកប្រព្រឹត្តបទល្មើស អាចទទួលរងព្យសនកម្មផ្លូវចិត្តដោយសារខ្លួនឯងបានចូលរួមបទល្មើសអន្តរជាតិ²⁸ ប៉ុន្តែ ជនបែបនេះមិនអាចត្រូវអនុញ្ញាតឱ្យដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រឆាំងនឹងអ្នកប្រព្រឹត្តផ្សេងទៀតដែលត្រូវបានចោទអំពីបទល្មើសដូចគ្នានេះឡើយ²⁹។ ជាពិសេស ក្នុងករណីដែលកាលៈទេសៈនៃការប្រព្រឹត្តិបទល្មើសមិន“ហួសពីការគ្រប់គ្រងរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តដែលជាជនរងគ្រោះ”³⁰។

²⁶ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៨។

²⁷ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៨។

²⁸ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញាធរលើសីដ Thomas Lubanga Dyilo សាលក្រមលើការដាក់ទោស យោងតាមមាត្រា៧៦ នៃលក្ខន្តិកៈអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង តុលាការ ICC (ICC-01/04-01/06-2901) ថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ កថាខណ្ឌ ៣៩ និងកថាខណ្ឌបន្ទាប់ នៅក្នុងបរិបទពិសេសអំពីទាហានកុមារ។

²⁹ ប្រទេសបារាំង Cour de cassation, Chambre criminelle ថ្ងៃទី ២៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៩៧ លេខ 96-85.880 និងថ្ងៃទី ៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០១ លេខ 00-83.023។

³⁰ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញាធរលើសីដ Dominic Ongwen សេចក្តីសម្រេចអំពីការបញ្ជាក់បទចោទលើ Dominic Ongwen អង្គបុរេជំនុំជម្រះ តុលាការ ICC (ICC-02/04-01/15-422-Red) ថ្ងៃទី ២៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៦ កថាខណ្ឌ ១៥៤។ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មានទីតាំងស្ថិតនៅ ផ្លូវជាតិលេខ៤ សង្កាត់ ចោមចៅ ខណ្ឌ ពោធិ៍សែនជ័យ ភ្នំពេញ ប្រអប់សំបុត្រ ១០ លេខ៧១ ទូរស័ព្ទលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨១៤ ទូរសារលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨៤១

ឃ) ប្រភេទព្យាសនកម្ម

២២. ដើម្បីអាចដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបាន អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវតែបាន ទទួលរងព្យាសនកម្មពិតប្រាកដមែន³¹ ។

២៣. វិធាន ២៣ ស្ទួន(១)(ខ) ចែងថា ដើម្បីឱ្យពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាច ទទួលយកបាន ព្យាសនកម្មនោះត្រូវតែជា (i) ព្យាសនកម្មខាងរូបរាងកាយ (ii) ព្យាសនកម្ម ខាងសម្ភារៈ ឬ (iii) ព្យាសនកម្មខាងផ្លូវចិត្ត។

i. ព្យាសនកម្មខាងរូបរាងកាយ

២៤. យោងតាម អ.ជ.ត.ក ព្យាសនកម្មខាងរូបរាងកាយ “មានន័យថាការខូចខាតខាងជីវសាស្ត្រ ខាងសរីរាង្គ ឬ ខាងប្រព័ន្ធដំណើរការនៃសរីរាង្គ។ វាអាចរួមបញ្ចូល កាយវិកលកម្ម ការ ខូចទ្រង់ទ្រាយ មានជំងឺ ការបាត់បង់ ឬ ការមិនដំណើរការនៃសរីរាង្គណាមួយ ឬ មរណ ភាព”³² ។

២៥. ចៅក្រមនៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះនៃសាលាក្តីពិសេសសម្រាប់លីបង់ ចាត់ទុកព្យាសនកម្មផ្នែក រាងកាយថា “ពាក់ព័ន្ធនឹងរូបរាងកាយ” ហើយ “តាមធម្មតា តម្រូវឱ្យមានការព្យាបាល កម្រិតណាមួយសម្រាប់ជនរងគ្រោះ”³³ ។ អ.ជ.ត.ក បានគូសបញ្ជាក់បន្ថែមថា ព្យាស

³¹ វិធានផ្ទៃក្នុង ២៣ ស្ទួន(១)(ខ)។ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ មាត្រា ៣.២(ខ) (ii)។ ពាក្យថា “ព្យាសនកម្ម” និង “ការខូចខាត” ត្រូវបានចាត់ទុកថាអាចប្រើជំនួសគ្នាបាន ហើយមិនមានភាពខុសគ្នាផ្នែក ច្បាប់នៅក្នុងបរិបទនេះឡើយ។ សំណើភាសាបារាំងនៃវិធានផ្ទៃក្នុង ប្រើពាក្យមួយនៅក្នុងឯកសារទាំងមូល។ សំណើជាភាសាខ្មែរ ប្រើពាក្យពីរខុសគ្នា ប៉ុន្តែអាចប្រើជំនួសគ្នាបានគឺពាក្យ (“ព្យាសនកម្ម” និង “ខូចខាត”)។ សំណុំ រឿង ០០២-D404/2/4 សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងខ្លួនរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនាពេលរបស់សហចៅក្រម ស៊េបអង្កេតលើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១១ (“សាលដីកាលើបណ្តឹងខ្លួនរណ៍សំណុំរឿង ០០២”) កថាខណ្ឌ ៤៤-៤៩។ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថា ខណ្ឌ ៤១៥។

³² សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៥។

³³ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Salim Jamil Ayyash, Mustafa Amine Badreddine, Hussein Hassan Oneissi & Assad Hassan Sabra សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី អង្គបុរេជំនុំជម្រះ នៃសាលាក្តីពិសេសសម្រាប់លីបង់ (STL-11-01/PT/PTJ) ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១២ កថាខណ្ឌ ៦៤, ៦៦។ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មានទីតាំងស្ថិតនៅ ផ្លូវជាតិលេខ៤ សង្កាត់ ចោមចៅ ខណ្ឌ ពោធិ៍សែនជ័យ ភ្នំពេញ ប្រអប់សំបុត្រ ១១ លេខ៧១ ទូរសព្ទលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨១៤ ទូរសារលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨៤១

នកម្មផ្នែករាងកាយអាចទទួលបានដោយ“អ្នកដែលងាយរងគ្រោះ ដូចជា ទារក កុមារ មនុស្សចាស់ និង អ្នកជំងឺ ដោយសារតែការបាត់បង់អ្នកបីបាច់ថែរក្សារបស់ខ្លួន”³⁴។ ព្យាសនកម្មនេះអាចកើតមកពីព្យាសនកម្មផ្លូវចិត្តរយៈពេលយូរ ដែលបណ្តាលឱ្យមានជំងឺដង្កាត់ ផ្សេងៗ³⁵។

ii. ព្យាសនកម្មខាងសម្ភារៈ

២៦. អ.ជ.ត.ក យល់ឃើញថា ព្យាសនកម្មខាងសម្ភារៈ“សំដៅដល់ការបាត់តម្លៃជានិច្ចបីយ ដូចជា ការខូចខាតទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនទាំងស្រុង ឬ មួយផ្នែក ឬ ការបាត់បង់ប្រាក់ ចំណូលជាដើម”³⁶។ ព្យាសនកម្មខាងសម្ភារៈ ត្រូវបានកំណត់និយមន័យថា ជាការបាត់បង់ សម្ភារៈ ប៉ុន្តែ អ.ជ.ត.ក និង អ.ប.ជ ក៏បានពិចារណាផងដែរទៅលើផលប៉ះពាល់ដែល គោលនយោបាយរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា មានមកលើក្រុមគ្រួសារ ព្រមទាំងរបៀប ផ្គត់ផ្គង់ និងថែទាំមនុស្សចាស់ សមាជិកគ្រួសារដែលងាយរងគ្រោះ និងសមាជិកដែល ងាយរងគ្រោះនៅក្នុងសហគមន៍³⁷។

២៧. ជាពិសេស អ.ជ.ត.ក បានសម្រេចថា ព្យាសនកម្មប្រភេទនេះអាចកើតមានដោយសារ ពេលដែល“ជនរងគ្រោះងាយផ្ទាល់បានផ្ទេរទៅឱ្យ[ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់]នៅពេលមួយ [...], ឬ នឹងអាចផ្ទេរទៅឱ្យនាពេលអនាគត”³⁸។ ឧទាហរណ៍ ករណីទំនាក់ទំនងរវាងឪពុក ម្តាយ ជាមួយនឹងកូន³⁹។ ដូច្នេះ ទាំងជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ទាំងជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ សុទ្ធតែ អាចរងព្យាសនកម្មខាងសម្ភារៈ។

iii. ព្យាសនកម្មខាងផ្លូវចិត្ត

³⁴ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៧។
³⁵ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៧។
³⁶ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៥។
³⁷ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍សំណុំរឿង ០០២ កថាខណ្ឌ ៨៦។ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៧។
³⁸ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៧។
³⁹ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៧។
 អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មានទីតាំងស្ថិតនៅ ផ្លូវជាតិលេខ៤ សង្កាត់ ចោមចៅ ខណ្ឌ ពោធិ៍សែនជ័យ ភ្នំពេញ ប្រអប់សំបុត្រ ១២ លេខ៧១ ទូរស័ព្ទលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨១៤ ទូរសារលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨៤១

២៨. អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាច្រើននាក់នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/២ អះអាងថា ពួកគាត់ទទួលបានព្យួរសនកម្មខាងផ្លូវចិត្ត ក្នុងនាមជាជនរងគ្រោះទាំងផ្ទាល់ ទាំង មិនផ្ទាល់។

២៩. ព្យួរសនកម្មខាងផ្លូវចិត្ត កើតឡើងដោយជំងឺធ្លាក់ទឹកចិត្ត វិបល្លាសផ្លូវចិត្ត ឬ ជំងឺផ្លូវចិត្ត រួម ទាំងជំងឺបាក់ស្បាត^{៤០}។ វាអាចបណ្តាលមកពីការគ្រាន់តែបានមើលឃើញហេតុការណ៍ រន្ធត់ ឬ ព្រឹត្តិការណ៍ហិង្សាដោយផ្ទាល់ភ្នែក^{៤១} ឬ មានអារម្មណ៍ពិបាកក្នុងចិត្តពេលរឿង ហេតុការណ៍នោះឡើងវិញ មិនថារឿងនោះកើតឡើង ៣០ ឆ្នាំកន្លងទៅហើយក៏ដោយ^{៤២}។

៣០. ចំពោះជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ ព្យួរសនកម្មខាងផ្លូវចិត្ត អាចបណ្តាលមកពីបងប្អូនស្លាប់ ឬ ភាពពុំប្រាកដប្រជា និង ភាពភ័យខ្លាចអំពីជោគវាសនារបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ឬ ការដឹង អំពីការឈឺចាប់របស់ជនរងគ្រោះទាំងនោះ ឬ ការមានអារម្មណ៍ភ័យខ្លាចអំពីសុវត្ថិភាព និងការបាត់បង់អារម្មណ៍អំពីសីលធម៌សុចរិតភាព ^{៤៣}។

៣១. ត្រង់ចំណុចនេះ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃ “ចំណងពិសេសនៃក្តីស្រលាញ់ ឬការរស់នៅក្នុងបន្ទុក” សម្រាប់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ គឺមានភាពពាក់ព័ន្ធនឹងការសម្រេចសេចក្តីលើអត្ថិភាពនៃព្យួរសន កម្មខាងផ្លូវចិត្ត^{៤៤} ហើយ ព្យួរសនកម្មខាងផ្លូវចិត្តអាចបណ្តាលមកពីព្យួរសនកម្មដែលទទួល រងដោយសាច់ញាតិឆ្ងាយ ឬគ្រាន់តែជាមិត្តភក្តិ^{៤៥}។

៣២. អ.ប.ជ ថែមទាំងសម្រេចថា ព្យួរសនកម្មខាងផ្លូវចិត្តអាចបណ្តាលមកពីព្រឹត្តិការណ៍ដែល ពាក់ព័ន្ធនឹងមនុស្សមកពីសហគមន៍ជាមួយគ្នា ដែលរស់នៅដោយពឹងពាក់គ្នាទៅវិញទៅ

^{៤០} សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៥។

^{៤១} ស្ថានការណ៍ក្នុងប្រទេសអ៊ុយហ្កាន់ដា សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅក្នុងបណ្តឹងខ្លួនរណ៍ (“សេ ចក្តីសម្រេចស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះអ៊ុយហ្កាន់ដា”) អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការ ICC, (ICC- 02/04-164) ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៨ កថាខណ្ឌ ១០។

^{៤២} សាលដីកាលើបណ្តឹងខ្លួនរណ៍សំណុំរឿង ០០២ កថាខណ្ឌ ៤៥។

^{៤៣} សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ មាត្រា ៣.២(គ)។ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៧។

^{៤៤} សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤៤៦, ៤៤៧។

^{៤៥} សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤១៨។

មក⁴⁶។ អ.ប.ជ បានសម្រេចថា ព្យសនកម្មគួរអាចវាស់វែងបាន ក្នុងបរិបទនៃព្យសនកម្ម សមូហភាពដែលបានបង្កឡើងមកលើសង្គមទាំងមូល ឬក៏សំដៅលើផ្នែកផ្សេងៗនៅក្នុង សង្គម មិនមែនពាក់ព័ន្ធនៃតែបុគ្គល⁴⁷តែមួយមុខប៉ុណ្ណោះទេ។

៣៣. ដូច្នេះ ឧក្រិដ្ឋកម្មទ្រង់ទ្រាយធំដែលបានប្រព្រឹត្តលើក្រុម ឬប្រជាជនមួយផ្នែកធំ ជាលក្ខណៈ ឧក្រិដ្ឋកម្មទូលំទូលាយ ក៏អាចប៉ះពាល់ផងដែរដល់ជនជាតិផ្សេងទៀតនៅក្នុងប្រទេសដូច គ្នាតែមួយទោះបីជាជនជាតិទាំងនោះមានវត្តមាន ឬគ្មានវត្តមាននៅពេលនោះក៏ដោយ។ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រភេទនេះ អាចប៉ះពាល់រហូតដល់អ្នកដែលកើតក្រោយព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនោះ ដូចជា ប៉ះពាល់ដោយសារបានដឹងរឿងរ៉ាវតាមការនិទានប្រាប់របស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ឬ ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់⁴⁸។

៣៤. ដូច្នេះ ព្យសនកម្មខាងផ្លូវចិត្ត គឺរួមបញ្ចូលទាំងព្យសនកម្ម ដែលជនរងគ្រោះផ្ទាល់ទទួលរង ដោយផ្ទាល់ពីឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬជាព្យសនកម្មដែលជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ បានទទួលរង ដោយសារឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តមកលើជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ឬដោយសារព្យសនកម្ម ដែលជនរងគ្រោះផ្ទាល់បានទទួលរង។ ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ អាចទទួលរងព្យសនកម្ម បែបនេះ ទោះបីជាគាត់គ្មានទំនាក់ទំនងជាគ្រួសារជាមួយនឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់ក៏ដោយ ពោលគឺឱ្យតែពួកគាត់ជាសមាជិកនៅក្រុមគោលដៅតែមួយ ឬក្នុងសហគមន៍តែមួយ ឬ

⁴⁶ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍សំណុំរឿង ០០២ កថាខណ្ឌ ៨៦, ៨៨, ៩១។ ការសម្រេចនេះស្របតាមយុត្តិសាស្ត្រ អន្តរជាតិ និងតំបន់។ សូមមើល ឧទាហរណ៍៖ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស រឿងក្តី Toonen តទល់នឹងប្រទេស អូស្ត្រាលី លេខ 488/92 ថ្ងៃទី ៣១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៨៤ កថាខណ្ឌ ៥.១, រឿងក្តី Norris តទល់នឹង ប្រទេស អៀឡង់ លេខ 10581/83 ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៨៨ កថាខណ្ឌ ២៩, ៣២-៣៤ និងរឿងក្តី IACHR, Suarez Rosero តទល់នឹងប្រទេសអេក្វាដ័រ ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៧ កថាខណ្ឌ ៩៨។

⁴⁷ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍សំណុំរឿង ០០២ កថាខណ្ឌ ៦៨។

⁴⁸ ពេលថ្មីៗនេះ សូមមើល រឿងក្តី រដ្ឋអាណាតទល់នឹង Katanga, Décision relative à la question renvoyée par la Chambre d'appel dans son arrêt du 8 mars 2018 concernant le préjudice transgénérationnel allégué par certains demandeurs en réparation ថ្ងៃទី ១៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៨ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង II តុលាការ ICC (ICC-01/04-01/07) កថាខណ្ឌ ១០ [មានតែជាភាសាបារាំងប៉ុណ្ណោះនៅពេលដែលរៀបចំដីកាសម្រេចនេះ] យើង Michael Bohlander កត់សម្គាល់ថា ដោយសារក្របខណ្ឌពេលវេលាខុសគ្នានៃការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះនៅ ចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ជាពិសេសនៅដំណាក់កាលស៊ើបសួរ ទើបមិនទាន់ចាំបាច់ត្រូវធ្វើការកំណត់ឱ្យតឹងរឹងបែបនេះទេ អំពីចំនួនជនរងគ្រោះ។ នីតិវិធីដ៏ត្រឹមត្រូវសម្រាប់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដាក់សារណាអំពី បញ្ហានេះឱ្យកាន់តែលម្អិត គឺនៅដំណាក់ជំនុំជម្រះក្តី។
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មានទីតាំងស្ថិតនៅ ផ្លូវជាតិលេខ៤ សង្កាត់ ចោមចៅ ខណ្ឌ ពោធិ៍សែនជ័យ ភ្នំពេញ ប្រអប់សំបុត្រ ១៤ លេខ៧១ ទូរស័ព្ទលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨១៤ ទូរសារលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨៤១

ប្រសិនបើជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ បានទទួលរងព្យាបាទដោយសារតែជនរងគ្រោះផ្ទាល់
បានទទួលរង។

ង) អត្ថិភាពនៃទំនាក់ទំនងហេតុផល

៣៥. វិធានផ្ទៃក្នុង ២៣ ស្ទួន(១)(ខ) ដោយស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ⁴⁹ តម្រូវឱ្យមានអត្ថិភាព
នៃទំនាក់ទំនងហេតុផលរវាងព្យាបាទដែលទទួលរង ជាមួយនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មយ៉ាងហោច
ណាស់ចំនួនមួយក្នុងចំណោមឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទលើជនត្រូវចោទ។

៣៦. អ.ប.ជ ដោយបានពិចារណាលើលក្ខណៈនៃបទឧក្រិដ្ឋ និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនៅ
ក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក បានបកស្រាយក្នុងន័យទូលាយអំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃទំនាក់
ទំនងហេតុផល ហើយបានអនុញ្ញាតឱ្យទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណីដែលការចោទប្រកាន់អំពីព្យាបាទរបស់ពួកគាត់ មិនប៉ាន់បាច់ទាល់តែកើត
ឡើងពីបទឧក្រិដ្ឋ ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅទីតាំងដែលបានកំណត់ក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿង
ស៊ើបសួររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ឬនៅក្នុងដីកាដោះស្រាយនោះទេ។ ជាពិសេស អ.ប
.ជ បានពិចារណាលើលក្ខណៈទូលាយនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងអំពើប្រល័យ
ពូជសាសន៍ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងវិសាលភាពនៃសហឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុងសំណុំរឿង
០០២⁵⁰។

ច) ភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

៣៧. ផ្អែកលើដីកាដោះស្រាយលើ អា អាន អ្នកដាក់ពាក្យសុំដែលទទួលរងព្យាបាទនៅក្នុង
ភូមិភាគកណ្តាល ចាប់តាំងពេលប្រហែលជានៅចុងឆ្នាំ ១៩៧៦ ដល់ថ្ងៃទី ០៦ ខែ មករា
ឆ្នាំ ១៩៧៩ បំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃទំនាក់ទំនងហេតុផល ប្រសិនបើមានលក្ខខណ្ឌ
ចំនួនពីរ។ ទីមួយ ព្យាបាទដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំបានទទួលរង បណ្តាលមកពីការអនុវត្ត

⁴⁹ សូមមើល៖ រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Lubanga សាលដីកាស្តីពីសំណើរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីការពារក្តីស្នើ
សុំពន្យារពេលពាក់ព័ន្ធនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I ស្តីពីការចូលរួមរបស់
ជនរងគ្រោះ ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨ អង្គជំនុំជម្រះសាលាខ្នាតដំបូងនៃតុលាការ ICC (ICC-01/04-01/06-
1347) កថាខណ្ឌ ១៨។ សេចក្តីសម្រេចរឿងក្តី Kony កថាខណ្ឌ ៣៦, ៣៨។

⁵⁰ សាលដីកាលើបណ្តឹងខ្លួនសំណុំរឿង ០០២ កថាខណ្ឌ ៤៩, ៦៦, ៦៨, ៦៩-៧២, ៧៧។
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មានទីតាំងស្ថិតនៅ ផ្លូវជាតិលេខ៤ សង្កាត់ ចោមចៅ ខណ្ឌ ពោធិ៍សែនជ័យ ភ្នំពេញ ប្រអប់សំបុត្រ ១៥
លេខ៧១ ទូរស័ព្ទលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨១៤ ទូរសារលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨៤១

គោលនយោបាយដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ដូចខាងក្រោម នៅទីតាំងណាមួយនៅភូមិភាគកណ្តាល៖

- i. ការបង្កើត និង ដាក់ឱ្យដំណើរការសហករណ៍ និង ការដ្ឋាន។
- ii. ការយក“សមាសធាតុមិនល្អ”ទៅកសាង និងការសម្លាប់“ខ្មាំង” ទាំងក្នុងជួរ ទាំងនៅក្រៅជួរ បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា
- iii. ការដាក់គោលដៅលើក្រុមជាក់លាក់ រួមមាន កម្មាភិបាលបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជានៅភូមិភាគកណ្តាល និងអតីតមន្ត្រីសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ជនជាតិចាម និងក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគេ។
- iv. ការដាក់បទបញ្ជាលើការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ ដូចជា ការបង្ខំឱ្យរៀបការចំពោះអ្នករស់នៅភូមិភាគកណ្តាល។

៣៨. ទីពីរ មានភស្តុតាងបង្ហាញថា ការអនុវត្តគោលនយោបាយទាំងនេះ អាចជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ឬជាឧក្រិដ្ឋកម្មមួយ ឬលើសពីមួយក្នុងចំណោមឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក រួមមាន ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការធ្វើទារុណកម្ម អំពើអមនុស្សធម៌ដទៃទៀត ឬការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ហើយក៏បង្ហាញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មបែបនេះ អាចកើតឡើងដោយសារ អា អាន។

៣៩. អង្គហេតុដែលបានដកចេញយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ស្ទួន⁵¹ ហើយអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានចោទនោះ អាចនៅតែជាមូលដ្ឋាននៃដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់ជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ប្រសិនបើបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌខាងលើ និងខាងក្រោមនេះ។

ក) បទដ្ឋានភស្តុតាង និង ភាពគ្រប់គ្រាន់នៃព័ត៌មាន

⁵¹ សំណុំរឿង ០០៤/២ -D337 ដីកាសម្រេចកាត់បន្ថយវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ស្ទួន ថ្ងៃទី ១៦ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៦។
 អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មានទីតាំងស្ថិតនៅ ផ្លូវជាតិលេខ៤ សង្កាត់ ចោមចៅ ខណ្ឌ ពោធិ៍សែនជ័យ ភ្នំពេញ ប្រអប់សំបុត្រ ១៦ លេខ៧១ ទូរស័ព្ទលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨១៤ ទូរសារលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨៤១

៤០. ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវតែមានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីអាចឱ្យផ្ទៀងផ្ទាត់បានថា ពាក្យសុំទាំងនោះត្រូវតាមការកំណត់នៃវិធានផ្ទៃក្នុង^{៥២}។ ស.ច.ស ត្រូវជឿថា អង្គហេតុដែលរងការចោទប្រកាន់ គឺទំនងជាពិត ជាជាងមិនពិត ដើម្បីបញ្ជាក់ពីពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី^{៥៣}។ ជាពិសេស ទម្រង់ព័ត៌មានជនរងគ្រោះ និងចម្លើយរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវតែមានភាពលម្អិត និងយថាភាពក្នុងកម្រិតមួយចាំបាច់ដែលអាចឱ្យជឿទុកចិត្តបាននៅក្នុងកាលៈទេសៈនៃសំណុំរឿងនេះ^{៥៤}។ ទម្រង់ព័ត៌មានជនរងគ្រោះ និងឯកសារពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត ត្រូវតែបំពេញឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ និងមានលក្ខណៈស៊ីសង្វាក់គ្នាជាទូទៅ^{៥៥}។ ដូច្នោះ យើង Michael Bohlander អនុវត្តបទដ្ឋានភរិយភាពក្នុងការវាយតម្លៃលើការអះអាងរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ ក្នុងការវាយតម្លៃចម្លើយរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដើម្បីបញ្ជាក់ពីការអះអាងរបស់ពួកគាត់ យើង Michael Bohlander ផ្តល់ទំនុកចិត្តច្រើនលើចម្លើយបែបនេះ ដោយពិនិត្យឃើញថា ជនរងគ្រោះពុំមានផលប្រយោជន៍ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុជាលក្ខណៈបុគ្គលតាមរយៈការដាក់បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទេ^{៥៦}។

៤១. ដោយសារលក្ខណៈពិសេសនៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. និងកាលៈទេសៈនៃសំណុំរឿងនេះ ទើបភ័ស្តុតាងដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចពឹងផ្អែកបាន គឺមានកម្រិតតិចតួចដោយសារកត្តាផ្សេងៗដូចខាងក្រោម៖

- ក) ពេលវេលាកន្លងផុតទៅយូរ និងផលប៉ះពាល់ដែលបញ្ហានេះអាចមានមកលើលទ្ធភាពរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ក្នុងការផ្តល់ឯកសារភ័ស្តុតាង

^{៥២} វិធាន ២៣ ស្ទួន(៤) វិធានផ្ទៃក្នុង។ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ មាត្រា ៣.៥។
^{៥៣} វិធាន ២៣ ស្ទួន(១) វិធានផ្ទៃក្នុង។
^{៥៤} សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៥៣៦។ សេចក្តីសម្រេចរឿងក្តី Kony កថាខណ្ឌ ៣៥-៣៦, ៣៨។
^{៥៥} សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៥៣៦។
^{៥៦} សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៥៣៦។
 អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មានទីតាំងស្ថិតនៅ ផ្លូវជាតិលេខ៤ សង្កាត់ ចោមចៅ ខណ្ឌ ពោធិ៍សែនជ័យ ភ្នំពេញ ប្រអប់សំបុត្រ ១៧ លេខ៧១ ទូរស័ព្ទលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨១៤ ទូរសារលេខ +៨៥៥(០)២៣ ២១៩៨៤១

ពាក់ព័ន្ធនឹងព្យសនកម្មដែលខ្លួនទទួលបាន ដូចជា ឯកសារពេទ្យក្នុង ករណីដែលមានការចោទប្រកាន់អំពីព្យសនកម្មខាងរាងកាយ⁵⁷។

- ខ) ក្រោយរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ មានបញ្ហាសមត្ថភាពក្នុងការ បង្ហាញ ក្នុងការឆ្លើយតប ឬធ្វើកំណត់ហេតុឱ្យបានស៊ីជម្រៅ និង ត្រឹមត្រូវអំពីផលប៉ះពាល់ដែលស្ថានភាពនៅសម័យកម្ពុជាប្រជាធិប តេយ្យ មានមកលើសុខភាពផ្លូវចិត្តរបស់ប្រជាជន។
- គ) ការជម្លៀស ការប្តូរទីកន្លែង និង ការផ្លាស់ទីលំនៅរបស់ប្រជាជន ទៅតាមតំបន់ផ្សេងៗ និងផលប៉ះពាល់ដែលបញ្ហានេះមានមកលើ លទ្ធភាពរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការផ្តល់ភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីកម្មសិទ្ធិក្នុងករណីមានការចោទ ប្រកាន់អំពីការបាត់បង់ទ្រព្យសម្បត្តិ និងលទ្ធភាពក្នុងការផ្តល់ភស្តុ តាងបញ្ជាក់អំពីប្រាក់ចំណូលក្នុងករណីមានការចោទប្រកាន់អំពីការ បាត់បង់ប្រាក់ចំណូល។

៤២. កត្តាទាំងនេះកាត់បន្ថយកម្រិតនៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់ភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីព្យសនកម្ម។

i. ភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីព្យសនកម្មជាប្រាក់កាស

៤៣. តុលាការសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់តំបន់ បង្កើតបទដ្ឋានខ្ពស់សម្រាប់ភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីព្យសនកម្មផ្នែក ប្រាក់កាស⁵⁸ ប៉ុន្តែ តុលាការទាំងនេះ ផ្តល់របៀបវាយតម្លៃផ្សេងទៀតដើម្បីវាយតម្លៃលើព្យសន

⁵⁷ សាលដីកាដែលទទួលបានសម្លេងភាគច្រើនមិនបានដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនេះ ប៉ុន្តែ យើង Michael Bohlander យល់ឃើញ ថា មតិយោបល់ ដោយឡែករបស់ចៅក្រម Marchi-Uhel ស្តីពីចំណុចនេះ មានភាពពាក់ព័ន្ធ និងមាន ប្រយោជន៍៖ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍សំណុំរឿង ០០២ យោបល់ជំទាស់ដោយឡែក និងមួយផ្នែករបស់លោកស្រី ចៅក្រម Catherine Marchi-Uhel កថាខណ្ឌ ៦៦។

⁵⁸ ឧទាហរណ៍៖ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប សេចក្តីណែនាំអនុវត្តចេញដោយប្រធានតុលាការ អនុលោមតាមវិធាន ៣២ នៃវិធានតុលាការ នៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧ មាត្រា ១១៖ “អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវបង្ហាញថា ព្យសនកម្មខាង ប្រាក់កាស បានកើតឡើងដោយសារការរំលោភបំពានណាមួយ ឬការរំលោភបំពានជាច្រើនដែលរងការចោទប្រកាន់។ អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវដាក់ឯកសារពាក់ព័ន្ធដើម្បីបញ្ជាក់ភស្តុតាងតាមដែលអាចធ្វើបាន មិនមែនបញ្ជាក់តែអត្ថិភាពនៃ ព្យសនកម្មប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែត្រូវបញ្ជាក់ទំហំ និងតម្លៃព្យសនកម្មនោះផង”។

កម្មប្រភេទនេះក្នុងករណីដែលជនរងគ្រោះមិនអាចរកភ័ស្តុតាងបានដើម្បីបញ្ជាក់ពីការអះអាង អំពីព្យសនកម្មផ្នែកប្រាក់កាស⁵⁹។ តុលាការទាំងនេះអនុវត្តបទដ្ឋានកាន់តែតឹងរឹង ដោយសារថា តុលាការផ្តល់សំណងជាប្រាក់ដល់បុគ្គលម្នាក់ៗ។ ប៉ុន្តែ អ.វ.ត.ក មិន ផ្តល់សំណងប្រភេទ នេះទេ។

៤៤. តាមសំអាងហេតុខាងលើ និងដោយសារថា អ.វ.ត.ក ផ្តល់តែសំណងសមូហភាព និង សំណងផ្លូវចិត្ត⁶⁰ ទើបជាការសមស្របត្រូវប្រកាន់យកវិធីសាស្ត្របន្ធូរបន្ថយនៅពេលដែល ពិចារណាលើព្យសនកម្មខាងប្រាក់កាសដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំអះអាងថាបានទទួលរង ចំពោះ សេចក្តីសម្រេចលើភាពអាចទទួលយកព្យសនកម្មបែបនេះ។

ii. ភ័ស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីព្យសនកម្មមិនមែនជាប្រាក់កាស

៤៥. អ.ជ.ត.ក បានឯកភាពតាមការសន្មតរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលថា មានចំណងនៃ ក្តីស្រលាញ់ និងការរស់នៅក្នុងបន្ទុករវាងជនរងគ្រោះផ្ទាល់ជាមួយនឹងសមាជិកគ្រួសារដែល ជិតបំផុត⁶¹។ ក្នុងបរិបទប្រទេសកម្ពុជា ដោយសារបរិបទពិសេសនៃភាពជិតស្និទ្ធភាព និងការ ពឹងអាស្រ័យគ្នាទៅវិញទៅមករវាងសមាជិកគ្រួសារច្រើន⁶² ព្រមទាំងការរៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធ សង្គមឡើងវិញនៅសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ⁶³ និងការលំបាកជាក់ស្តែងក្នុងការទទួលបាន ភ័ស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីសម្ព័ន្ធភាពគ្រួសារ ទើបការសន្មតនេះត្រូវយកមកអនុវត្តរហូតដល់

⁵⁹ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប រឿងក្តី *Ipek តទល់នឹងប្រទេសទួរគី* លេខ 25760/94 ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៤ កថាខណ្ឌ ២២៧។ *សូមមើលផងដែរ* រឿងក្តី *Akdivar និងអ្នកផ្សេងទៀត តទល់នឹងប្រទេសទួរគី* លេខ 99/1995/605/693 ចុះថ្ងៃទី ០១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៩៨ កថាខណ្ឌ ១៦-១៩។ គណៈកម្មការអន្តរអាមេរិចស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស រឿងក្តី *Caracazo តទល់នឹងប្រទេសវេណេហ្ស៊ុយអេឡា* ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០២ (សំណង និងការ ចំណាយ) កថាខណ្ឌ ៥០(ខ), (ឃ)។ សំណុំរឿងលេខ ០០១-F13.1.37 សំអាងហេតុ ៣៧៖ សំណង “សំណងសមូហ ភាព៖ ទ្រឹស្តី និង គោលការណ៍” ដាក់នៅថ្ងៃទី ០២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០ ទំព័រទី ៦ [ភាសាអង់គ្លេស]។

⁶⁰ វិធាន ២៣ *ស្ទូនប្លូន*។

⁶¹ សាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ៤៤៨។

⁶² សាលក្រមសំណុំរឿង ០០១ កថាខណ្ឌ ១៤៣។ សំណុំរឿង ០០១-E1/68.1 *ប្រតិចារឹកសវនាការ – “ខូច” សវនា ការ ថ្ងៃទី ២៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៩ (“សក្ខីកម្មអ្នកជំនាញ”)* ទំព័រទី ៣៦, II. 23-25, ទំព័រទី ៣៧, II. 1-3, ទំព័រទី ៤៨, II. 10-19 [ភាសាអង់គ្លេស]។ សូមកត់សម្គាល់ថា តាមសំណើជាភាសាបារាំង និងខ្មែរត្រង់ទំព័រទី ៣៦ បន្ទាត់ទី ២៤ គួរសរសេរថា “រួមគ្នា” ជាជាង “ដាច់ពីគ្នា”។

⁶³ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍សំណុំរឿង ០០២ កថាខណ្ឌ ៧០, ៩០។

សមាជិកគ្រួសារដែលមិនជិតបំផុត ដើម្បីអនុវត្តវិធីសាស្ត្រដែលមានលក្ខណៈបត់បែនពាក់ព័ន្ធ
នឹងភ័ស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីសម្ព័ន្ធភាពគ្រួសារ។

៤៦. យើង Michael Bohlander បានសម្រេចអនុវត្តវិធីសាស្ត្រដែលមានលក្ខណៈទូលាយសម្រាប់
ព្យួសនកម្មដែលមិនមែនជាប្រាក់កាស។ នៅក្នុងសំណុំរឿងនេះ លក្ខណៈ វិសាលភាព និងស្ថាន
ទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលរងការចោទប្រកាន់ និងបទចោទ គឺដល់កម្រិតដែលអាចឱ្យមានការ
សន្មតថា ផលប៉ះពាល់ខាងផ្លូវចិត្តមកលើជនរងគ្រោះដោយសារឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ គឺមាន
កម្រិតធ្ងន់។ ការសន្និដ្ឋានបែបនេះស្របតាមនឹងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការសិទ្ធិមនុស្សថ្នាក់
តំបន់^{៦៤}។

iii. ភ័ស្តុតាងបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណ

៤៧. រាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវមានព័ត៌មានលម្អិត ដើម្បីអាចឱ្យផ្ទៀងផ្ទាត់
បានថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំគឺជាជនរងគ្រោះ^{៦៥}។ ចំពោះប្រការនេះ ក.ស.ច.ស បានពិនិត្យស្នាម
ក្រយៅដៃ និងឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណដែលមាននៅក្នុងទម្រង់ព័ត៌មានជនរងគ្រោះ
នីមួយៗ និងឯកសារដែលភ្ជាប់មកជាមួយ ឬដែលបានបន្ថែមមកជាមួយ។

៤៨. ប៉ុន្តែ យើង Michael Bohlander ទទួលយកតាមការសម្រេចរបស់ អ.ប.ជ ដែលថា “ឯក
សារដែលចេញជាទម្រង់ ឬឯកសារផ្សេងទៀតពីចាស់ទុំក្នុងភូមិ ឬ មេភូមិ”^{៦៦} គឺជាព័ត៌មាន
គ្រប់គ្រាន់ហើយក្នុងការបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋ
ប្បវេណី។ យើង Michael Bohlander ក៏ទទួលស្គាល់ថា ក្នុងករណីគ្មានអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណ
ឬ គ្មានស្នាមក្រយៅដៃ គឺជាព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ហើយប្រសិនបើអ្នកដាក់ពាក្យសុំអាចត្រូវស្គាល់
អត្តសញ្ញាណបានតាមរយៈព័ត៌មានដែលមាននៅក្នុងទម្រង់ព័ត៌មានជនរងគ្រោះ។

^{៦៤} តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប រឿងក្តី Peck តទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស លេខ 44647/98 ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មករា ឆ្នាំ
២០១៣ កថាខណ្ឌ ១១៨។ គណៈកម្មាធិការអន្តរជាតិសិទ្ធិមនុស្ស រឿងក្តី Ituango Massacres តទល់នឹង
ប្រទេសកូឡុំប៊ី ចុះថ្ងៃទី ០១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៦ កថាខណ្ឌ ៣៨៤, រឿងក្តី Caracazo តទល់នឹងប្រទេសវេណេហ្ស៊ុយ
យអេឡា ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០២ កថាខណ្ឌ ៥០(ង)។

^{៦៥} សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ មាត្រា ៣.៥(ក)។

^{៦៦} សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍សំណុំរឿង ០០២ កថាខណ្ឌ ៩៥។

តាមសំណងបេតុខាងលើ យើង Michael Bohlander ៖

- ៤៩. **ប្រកាស** ថា រាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដូចមានបង្ហាញនៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ ក ទាំងអស់ ត្រូវបានទទួលស្គាល់។
- ៥០. **ប្រកាស** ថា រាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដូចមានបង្ហាញនៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ ខ មិនត្រូវបានទទួលស្គាល់ឡើយ។
- ៥១. **ប្រកាស** ថា រាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងឯកសារដែលពាក់ព័ន្ធ ដូចមាន បង្ហាញនៅឧបសម្ព័ន្ធ គ ត្រូវចាត់ទុកថាជាពាក្យបណ្តឹង។

ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០១៨

ចៅក្រម Michael Bohlander
សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ